

Гулик Т.В.

кандидат економічних наук, доцент

Жуков В.О.

магістр

Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна

ДЕЯКІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ З ВРАХУВАННЯМ РИЗИКУ

В умовах трансформації ринкової економіки України проблема оцінки ефективності інвестиційних проектів з урахуванням ризиків набуває особливої актуальності. Сутність та принципи управління інвестиційними ризиками висвітлені в наукових працях таких вітчизняних економістів, як А.В. Савчук, А.П. Дука, В.Г. Федоренко, А.А. Пересада, З.В. Гуцайлюк, І.А. Бланк. Окремі питання щодо оцінки впливу факторів ризику на стан інвестиційного проекту досліджували також західні вчені: Г.Бірман, Дж. Доунс, Р.Н. Холт, М. Бромвіч, Гудман Дж. Еліот.

Незважаючи на значний досвід, наукові праці та розробки провідних вчених не охоплюють всієї сукупності проблем розвитку інвестиційних процесів в умовах невизначеності, тому потребують подальшого вдосконалення методики оцінки ризиків інвестиційних проектів [1, с.102-104].

Оцінка ризиків є важливою частиною аналізу ефективності інвестиційного проекту. Який реалізується на передінвестиційній фазі і основним змістом є підготовка якісного інвестиційного проекту до реалізації. Це включає аналіз основних економічних, фінансових, технічних та техніко-правові показники. Результатами оцінки ефективності інвестицій є відбір найбільш економічно вигідних інвестиційних проектів та їх успішне функціонування в умовах невизначеності.

Об'єктивно неусувний характер невизначеності породжує такий же неусувний ризик ухвалення інвестиційних рішень. У словниках різних народів слово «ризик» існує у подібних формах і визначеннях змісту, наприклад, в англійській мові «risk», у французькій «risque», в італійській «rischio», в німецькій «Risiko», в іспанській «riesgo» тощо. На думку філологів, воно походить від латинського терміну «resicum», який в перекладі значить «скеля» або «небезпека» та вживалося прадавніми мореплавцями для означення небезпеки зіткнення з прибережною скелею. Отже, етимологічно слово «ризик» завжди пов'язується, в першу чергу, з появою небезпеки або непевності в різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття.

Тому саме, ефективності інвестиційних проектів та рішення щодо реалізації інвестиційної програми потребують детального аналізу та оцінки. Інвестиція — це довгострокове вкладення в економічний актив з метою створення прибутку в майбутньому, головна мета якого — перевести власні та позикові кошти інвестора в активи, які після використання будуть створити нову ліквідність.

Аналіз ефективності інвестиційного проекту здійснюється поетапно, для того, щоб визначити той чи інший вид ризику на кожному з етапів реалізації інвестиційних їх необхідно класифікувати:

- формування мети проекту (тобто бажаного результату);
- виконується технічний аналіз (вибір технології та техніки);
- розробляється маркетинговий аналіз (вибір ринку збуту продукції);
- проводиться інституціональний аналіз (оцінка організаційно-правового, адміністративного, політичного середовища);
- здійснюється соціальний аналіз (оцінка масштабів впливу проекту та вигід, які буде отримано від його реалізації);
- втілюється бюджетний аналіз (оцінка фінансових наслідків);
- реалізується аналіз навколишнього середовища (оцінка впливу проекту на довкілля – стан водоймищ, повітря, ґрунтів, флори та фауни).

Наступним кроком в аналізі економічної життєздатності інвестицій є загальна оцінка ризику, у якій надійність залежить від трьох факторів - якості та кількості представленої інформації, ступеня невизначеності та виду математичного апарату для її дослідження. Існує два підходи до оцінки інвестиційних проектів в умовах невизначеності: якісний і кількісний [1, с.103].

Якісний підхід полягає у ідентифікації існуючих та можливих видів ризику для конкретного проекту, визначенні джерел їх появи та розробці заходів щодо компенсації або мінімізації втрат[2, с.78].

Кількісний підхід передбачає чисельне вимірювання впливу ризику та факторів невизначеності на ефективність інвестиційного проекту. Кількісні методи оцінки інвестиційних ризиків найбільшого поширення при оцінці ризику інвестиційних проектів (особливо виробничих інвестицій) отримали такі кількісні методи: статистичний метод; аналіз чутливості (метод варіації параметрів); метод перевірки стійкості (розрахунку); невизначеностей); імітаційне моделювання (метод статистичних випробувань, метод Монте-Карло); метод еквівалентного грошового потоку; метод коригування ставки дисконтування.

До поширених якісних способів оцінки ризику реалізації проекту в умовах невизначеності відносять аналіз доцільності витрат, метод аналогій, статистичний метод і метод експертних оцінок [3, с.402].

Для того, щоб мінімізувати вплив того чи іншого інвестиційного ризику суб'єктам господарської діяльності необхідно:

- надавати юридичні гарантії;
- створювати резервні фонди;
- зберігати застави та депозити на спеціальних рахунках;
- утримувати частину платежів по контракту;
- поручительство;
- підписувати контракти з фіксованою ціною;
- зберігати резервні кредити;
- слідкувати за умовами платежів по контракту;
- створювати банківські рахунки з особливим режимом;
- оптимізувати структуру портфеля інвестиційних проектів;

- забезпечити високу ліквідність інвестицій;
- своєчасно планувати та створювати необхідні резерви та запаси;
- розподілити ризик між учасниками проекту.

Також, доцільним буде створення служби контролінгу, що здійснюватиме реалізацію інвестиційного проекту та слідкуватиме за процесом інвестування [4, с.29]. Дослідження інвестиційних ризиків, виявлення факторів, які їх викликають та обчислення можливих втрат - ось важливі проблеми, на які необхідно зважати сучасному інвесторові, приймаючи рішення щодо вкладання коштів у ту чи іншу галузь. Саме тому вміння оцінювати інвестиційні ризики є необхідним для сучасного менеджера. Про важливість врахування інвестиційних ризиків свідчить чимала увага, що приділяється даній проблемі дослідниками у високорозвинених країнах. За умов сучасної української економіки проблема інвестиційних ризиків є особливо гострою через нестабільність податкового режиму, падіння курсу національної валюти, низьку купівельну спроможність значної частини населення. Тому для капіталовкладників, які мають справу з вітчизняним ринком, особливо важливо ретельно обраховувати можливий вплив інвестиційних ризиків.

Література:

1. Гулик Т.В, Горб Є.Ю. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів з урахуванням ризиків в умовах невизначеності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського серія: «Економіка і управління»* том 31 (70). № 6, 2020. Видавничий дім «Гельветика» С.99-106.
2. Романова Т.В., Кучер Я.В. Напрямки підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства. *Ефективна економіка* 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3538>.
3. Диколенко О.Г. Врахування фактору ризику при реалізації інвестиційних проектів на залізничному транспорті. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 401-403.
4. Гулик Т.В, Кобзев А.В. Сучасні методи та проблеми економічної оцінки інноваційних проектів. Матеріали VI Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Молодь: наука та інновації» Том 14– *Економіка і управління в промисловості*. НТУ "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, с.29-30. 2018.